

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної
науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра кримінального процесу

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра юстиції

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЮРИСТІВ
ГО «СТАЛЕ ПРАВОСУДДЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

Харків
«Право»
2025

Відповідальна редакторка *Л. М. Москвич*

Актуальні проблеми судового права : матеріали X міжнар.
А43 наук.-практ. конф. (25 квіт. 2025 р.) / [відп. ред. Л. М. Москвич] ;
Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ;
Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції ;
Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг. суд., правоохорон.
органів та адвокатури ; Нім.-Укр. об-ня юристів ; ГО «Стале правосуддя». –
Харків : Право, 2025. – 376 с.

ISBN 978-617-8612-04-7

Збірник містить матеріали Десятої міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем судового права, у якій взяли участь відомі вітчизняні та зарубіжні науковці та практики. Організаторами заходу виступили кафедра кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кафедра юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», Німецько-Українське об'єднання юристів і ГО «Стале правосуддя». В основу видання покладено доповіді, виголошені учасниками конференції, які торкаються різноманітних аспектів судового права.

УДК 349.42

Матеріали викладено в авторській редакції.
Відповідальність за їхню якість, достовірність,
відсутність текстових запозичень несуть автори.

Відеозапис конференції за посиланням:

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ISBN 978-617-8612-04-7

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

Ящур П. О.,
*курсант Навчально-наукового
інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ*

РОЛЬ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В МЕХАНІЗМАХ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЖЕРТВАМ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Роль цивільного судочинства в механізмах відшкодування шкоди жертвам збройної агресії Російської Федерації на території України є особливо важливою та актуальною в сучасних умовах. Цивільний процес є одним із найбільш ефективних і гнучких інструментів захисту порушених прав громадян, особливо у випадках, коли шкода спричинена діями, що мають ознаки міжнародного злочину. Стаття 55 Конституції України гарантує право кожного на судовий захист, а відповідно до ст. 1166 Цивільного кодексу України, майнова шкода, завдана неправомірними діями особи або держави, підлягає обов'язковому відшкодуванню. У цьому контексті важливо розрізняти поняття «відшкодування» та «компенсація»: «відшкодування» передбачає юридичну відповідальність за завдану шкоду і відновлення порушених прав, тоді як «компенсація» може охоплювати ширший підхід, включаючи також моральну або символічну сатисфакцію. Саме цивільне судочинство надає практичний механізм реалізації цього права, забезпечуючи як юридичну, так і моральну сатисфакцію для потерпілих від агресії осіб.

В умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації українські суди зіткнулися з необхідністю розглядати численні справи, пов'язані з компенсацією шкоди, завданої війною. Цивільне судочинство в цьому контексті виступає важливою ланкою, що сприяє формуванню судової практики у питаннях визнання Російської Федерації відповідальною стороною за шкоду, заподіяну її військовими підрозділами [2, с. 372–373]. З точки зору процесуального законодавства, цивільні справи про стягнення шкоди, завданої збройною агресією, розглядаються за загальними правилами цивільного судочинства, визначеними Цивільним процесуальним кодексом України. Зокрема, відповідно до ст. 12 ЦПК України, цивільне судочинство має забезпечити ефективний захист порушених

прав, що особливо важливо в умовах війни, коли оперативність та справедливність судових рішень є критичними.

Водночас, практика застосування цивільного процесу для компенсації воєнних збитків характеризується низкою суттєвих проблем і викликів. Найбільшою перешкодою є імунітет Російської Федерації як суверенної держави, що створює юридичні складнощі при розгляді таких позовів. Згідно з міжнародним правом, держава має певний імунітет від юрисдикції судів інших держав, що традиційно ускладнює процес стягнення компенсації з Російської Федерації. Однак українські суди дедалі активніше застосовують положення національного та міжнародного права, що дозволяють робити винятки із принципу державного імунітету у випадках грубих порушень міжнародних норм, таких як воєнні злочини та акти агресії [3, с.198–199]. Це створює важливі прецеденти для подальших судових процесів та формування міцної юридичної бази для майбутніх міжнародних позовів і репарацій.

Показовим прикладом такої практики є рішення Господарського суду м. Києва у справі №910/628/20 (910/4641/24), у якому було ухвалено рішення про стягнення з Російської Федерації понад 12 023 655,28 гривень компенсації за знищене майно громадянина України внаслідок російського ракетного удару. У цьому рішенні суд посилався на ст. 1166 ЦК України, визнавши РФ відповідальною стороною за шкоду, спричинену діями її збройних сил [1]. Це рішення стало важливим не тільки з позиції індивідуального захисту прав постраждалого, а й як важливий елемент формування доказової бази військових злочинів Російської Федерації. Подібні рішення українських судів мають стратегічне значення, адже вони документують факти агресії, створюють юридичні прецеденти та стануть підґрунтям для майбутнього міжнародного судового процесу щодо репарацій з боку РФ.

Також важливим у національній судовій практиці стало рішення Верховного Суду від 4 квітня 2024 року у справі №308/9708/19, де суд задовольнив позов громадянина України до Російської Федерації та ухвалив стягнути моральну шкоду, завдану внаслідок збройної агресії [4]. Суд наголосив, що в умовах збройного конфлікту потерпіла сторона має право не лише на майнове відшкодування, а й на справедливу компенсацію моральної шкоди, спричиненої фізичними та психологічними стражданнями. Це рішення стало прецедентним і заклало підґрунтя для подальшого захисту прав осіб, які крім майнових зазнали ще й нематеріальних втрат унаслідок війни [5].

Одним із найбільш проблемних питань є визначення та доведення розміру шкоди, завданої війною. В умовах бойових дій і тимчасової окупації територій здійснення судових експертиз та збору доказів є надзвичайно складним. Потерпілі часто стикаються з неможливістю надати суду належні докази втрати або пошкодження майна через його фізичне знищення, втрату документів чи неможливість доступу до зруйнованих територій. Це призводить до складнощів при визначенні конкретних сум компенсацій. На сьогодні законодавство України не має чітко визначених стандартів та єдиної методики оцінки такої шкоди, що нерідко призводить до суперечливості судової практики. Вирішення цього питання вимагає розробки спеціальних процесуальних норм та методик, що дозволили б ефективніше і справедливше оцінювати та доводити завдану шкоду.

Не менш важливим є питання виконання судових рішень щодо компенсації шкоди, завданої воєнною агресією. Навіть якщо українські суди ухвалюють рішення на користь постраждалих осіб, практичне виконання таких рішень є складним, оскільки на території України відсутні активи РФ, які можна було б легко стягнути [3, с.200–201]. У перспективі, виконання таких рішень буде можливим лише через механізми міжнародного права, зокрема, шляхом створення міжнародних компенсаційних фондів або через заморожені активи РФ за кордоном. Тому, поряд із судовою практикою, важливим є паралельне проведення дипломатичної роботи щодо створення міжнародних механізмів забезпечення виконання судових рішень на міжнародному рівні.

Перспективами покращення ситуації може стати комплексна законодавча реформа, яка передбачатиме чітке врегулювання процесуальних аспектів компенсації воєнних збитків у цивільному порядку. Важливим кроком є створення спеціалізованого судового механізму або спеціальних судових палат, які будуть займатися виключно справами щодо компенсації збитків, завданих військовою агресією [2, с. 374–375]. Крім того, необхідно передбачити механізми забезпечення виконання таких судових рішень за рахунок спеціальних компенсаційних фондів, створених за участі міжнародних організацій та донорів, що дозволить реально забезпечити право постраждалих на відшкодування шкоди. Впровадження таких змін дозволить не лише підвищити ефективність цивільного судочинства, але й сприятиме зміцненню правової держави та утвердженню верховенства права в Україні.

Отже, проблема компенсації шкоди, завданої військовою агресією РФ, є вкрай важливою в сучасних умовах повномасштабної війни, оскільки

ки мова йде про відновлення прав і гарантування справедливості для тисяч постраждалих українських громадян. Забезпечення права на компенсацію є не лише юридичним, але й моральним обов'язком держави, яка має забезпечити ефективні механізми правового захисту жертв війни. Вдосконалення цивільного процесуального законодавства, розвиток судової практики, створення міжнародних механізмів компенсацій – усе це є необхідними кроками для реалізації права на справедливую сатисфакцію жертвам агресії. Врешті-решт, ефективна робота цивільного судочинства у справах щодо воєнних збитків стане важливим інструментом юридичної відповідальності держави-агресора і закладе основу для майбутніх міжнародних репараційних механізмів, сприяючи відновленню справедливості для громадян України.

Список використаних джерел:

1. Постанова Господарського суду м. Києва від 24.06.2024 у справі №910/628/20 (910/4641/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119927972> (дата звернення: 14.04.2025)
2. Шрамко С. С. Правові механізми відшкодування шкоди жертвам воєнного конфлікту в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2024, Серія Право. Випуск 84: частина 4, с. 371-376 URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.4.51> (дата звернення: 14.04.2025)
3. Ткалич М. О., Алімов К. О., Хорольська О. С., Чибінова Н. І., Особливості здійснення цивільного судочинства в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*, №5, 2024, с. 198–201 URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-5/46> (дата звернення: 14.04.2025)
4. Рішення Верховного Суду від 14.04.2022 у справі №308/9708/19 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104086064> (дата звернення: 14.04.2025)
5. Верховний Суд сформулював висновок щодо судового імунітету РФ у справі про відшкодування шкоди, завданої державою-агресором, 23 квітня 2022. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1270169/> (дата звернення: 14.04.2025)

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу, Національної академії внутрішніх справ Куцик Катерина Володимирівна

Швиденко Анна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	338
---	-----

Шията Д. С.

РОЛЬ ПРОКУРОРА В ПЕРЕХІДНОМУ ПРАВОСУДДІ: ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ ТА РИЗИКИ	342
--	-----

Штабська Х. Д.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ЕЛЕКТРОННИХ КАБІНЕТІВ В ЄСІТС: ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ	345
--	-----

Щербатий Р. Р.

ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ ПРИ ОЦІНЮВАННІ ДОБРОЧЕСНОСТІ СУДДІ (КАНДИДАТА НА ПОСАДУ СУДДІ)	349
--	-----

Щербина Анна

КІБЕРБЕЗПЕКА ЕЛЕКТРОННОГО СУДОЧИНСТВА: ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ І СУДОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	353
---	-----

Юр'єв Євген

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПРИСЯЖНИХ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ НИМИ СВОЇХ ПОВНОВАЖЕНЬ	357
---	-----

Ящур П. О.

РОЛЬ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В МЕХАНІЗМАХ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЖЕРТВАМ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ	362
--	-----